

RAPPORT

Stoppa straffskatten

– på jobben inom bank,
finans och försäkring

Svenska
Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

Innehåll

Förord	3
Del 1 – Den extra löneskatten hotar jobb inom bank, finans och försäkring	4
Banksektorns betydelse för Sverige och tillväxten	4
Det saknas skäl för att införa en extra löneskatt	4
Införandet av en extra löneskatt får allvarliga konsekvenser	5
En skatt på stora delar av näringslivet	8
Inte bara bankerna och bankkunderna drabbas	9
Del 2 – Den extra löneskatten och myterna om banksektorn	10
Myt 1: "Bankerna gynnas av momsfriheten"	10
Myt 2: "Bankerna har en implicit garanti som innebär att skattebetalarna får betala om en bank får problem"	11
Myt 3: "Bankerna gör övervinster"	12
Myt 4: "Det är dålig konkurrens mellan bankerna"	13
<i>Källförteckning</i>	15

Förord

Banker och andra företag i den finansiella sektorn är av stor betydelse för Sveriges ekonomiska välfärd. De är smörjmedel i den svenska ekonomin och utgör en del av samhällets grundläggande infrastruktur. Finanssektorn sysselsätter i dag omkring 85 000 personer och står för omkring fem procent av Sveriges bnp.

Enligt regeringen är banker och andra finansiella företag underbeskattade, eftersom deras kunder inte betalar moms på sina tjänster. Regeringen gav därför en utredare i uppdrag att föreslå en skatt som ska väga upp den skattefördel som finanssektorn anses ha. Utredarens förslag är en extra löneskatt på 15 procent av lönesumman för alla företag som säljer finansiella tjänster. Ett sådant förslag innebär att en hel sektor skulle drabbas av påtagligt höjda lönekostnader. Det kan inte uppfattas som något annat än en straffskatt på jobben i den svenska bank-, finans- och försäkringsbranschen. Skatteverket har i ett särskilt yttrande i utredningen fastslagit att det inte kan ställa sig bakom utredningens förslag.

En finansiell skatt skulle vara skadlig av flera skäl:

- För det första skulle möjligheten för bankerna att upprätthålla bra service i hela landet till sina kunder påtagligt försämrats. Allra kraftigast skulle förutsättningarna försämrats på landsbygden, och särskilt i glesbygd.
- För det andra skulle en kraftig höjning av arbetsgivaravgifterna öka trycket på bankerna att omlokalisera delar av verksamheten till andra länder.
- För det tredje skulle jobben bli färre. Införandet av en sådan straffskatt riskerar att leda till att närmare 7 200 jobb skulle försvinna i de svenska bankerna och uppemot 16 000 jobb i hela finanssektorn.

Dessutom skulle straffskatten också motverka möjligheten för Stockholm att etablera och befästa sin position som Nordeuropas ledande finanscentrum. Att särbeskatta bort tusentals jobb skulle vara en djupt oförnuftig politik.

Förutom de negativa konsekvenserna för jobb och företagande om en extra löneskatt införs så strider skatten sannolikt mot EU:s så kallade statsstödsregler.

Utöver en genomgång av skadeverkningarna av en extra löneskatt på anställda i bank- och finansbranschen, granskar vi också i denna rapport en del av de vanligaste myterna som florerar om bankerna i samhällsdebatten. Dessa myter bidrar till skadliga och felaktiga slutsatser om bankerna och deras förutsättning för att verka på marknaden. Låt oss i stället bistå med fakta och fortsätta bygga en stark och framgångsrik finansiell sektor i Sverige.

Hans Lindberg

vd, Svenska Bankföreningen

DEL I Den extra löneskatten hotar jobb inom bank, finans och försäkring

Regeringen vill öka skatten för banker och andra finansiella företag och gav därför en statlig utredning i uppdrag att föreslå en särskild skatt på finansiell verksamhet.¹ I utredningens betänkande "Skatt på finansiell verksamhet (SOU 2016:76)" föreslår utredningen en extra löneskatt på alla företag som säljer finansiella tjänster. Det huvudsakliga argumentet för införandet av en sådan skatt är att banker och den övriga finanssektorn är gynnade av momsfrihet, eftersom kunderna inte betalar moms på sina finansiella tjänster. Detta gäller i hela EU.

Utredningen föreslår en extra löneskatt för anställda inom bank, finans och försäkring motsvarande en höjning av arbetsgivaravgifterna med 15 procentenheter. Den nya löneskatten föreslås införas den 1 januari 2018. Ett sådant beslut skulle innebära att skatten på jobben i bank-, finans- och försäkringsbranscherna kraftigt höjs. Konsekvenserna kommer bli färre anställda, nedlagda kontor, sämre service och ökade kostnader för hushåll och företag. Allra störst skulle konsekvenserna bli på landsbygden, och särskilt i glesbygd. Att på ett sådant sätt särbeskatta jobben i bank-, finans- och försäkringsbranscherna kan inte uppfattas som något annat än en straffskatt.

Banksektorns betydelse för Sverige och tillväxten

Väl fungerande banker och finansieringssystem bidrar till tillväxt och sysselsättning i samhället. Alla – privatpersoner, små som stora företag, kommuner och staten – är beroende av att banksystemet fungerar. Bankerna förmedlar betalningar och hanterar olika typer av risker, men till största delen handlar bankers verksamhet om att ta emot sparande och erbjuda lån och annan finansiering till hushåll och företag.

Bankerna är viktiga för utvecklingen av samhällen och orter i hela Sverige. För många små- och medelstora företag är kontakten med det lokala bankkontoret viktig, särskilt vid kreditprövning

Därför utgör bankerna en viktig del av samhällets grundläggande infrastruktur. Med effektiva och pålitliga system för sparande, finansiering, betalningsförmedling och riskhantering underlättas produktionen, vilket bidrar till sysselsättningen och det höga välbefindandet i Sverige. Totalt svarar finanssektorn för cirka fem procent av Sveriges totala bnp.

Det saknas skäl för att införa en extra löneskatt

Regeringens motiv för att införa en finansiell skatt är att de finansiella företagen gynnas av att deras kunder inte betalar moms på sina tjänster. Samtidigt är det dock så att banker och andra finansiella företag endast i liten utsträckning gynnas av momsundantaget, eftersom moms är en skatt på konsumtion. Snarare är det så att det är hushållen som gynnas av momsbefrielsen.

Bankföreningen har låtit analysföretaget Copenhagen Economics (CE) göra beräkningar på hur stor den ekonomiska fördelen kan vara för företag i finanssektorn på grund av att man slipper ta ut mervärdesskatt på sina tjänster, dvs. en bedömning av den volymökning som kan tänkas uppstå. CE kommer fram till att den högre efterfrågan på banktjänster som momsbefrielsen eventuellt leder fram till kan uppskattas vara värd cirka 1,9 miljarder kronor för de svenska bankerna, mätt som nettovinst efter bolagsskatt. För utförligare diskussion se rapporten "Effects of VAT-exemption for financial services in Sweden: Impact on Swedish banks and their customers compared to a full VAT system" (September 2016).

Den finansiella sektorn

- 4,7 procent av bnp*
- 1,9 procent av sysselsättningen*
- 85 000 anställda*
- 10,2 procent av bolagsskatten (9,1 mdkr)**

* Källa: SCB, avser år 2015

** Källa: Skatteverket, avser år 2013

En viktig utgångspunkt för skattesystemet är att skatter ska utformas så att de inte ger upphov till konkurrensnedvridning mellan branscher eller olika marknader. Ett införande av en löneskatt, specifikt riktad mot bank-, finans- och försäkringsbranscherna, skulle innebära ett avsevärt avsteg från denna princip. En förklaring till varför regeringen vill särbeskatta bankerna kan vara de myter och fördomar om bankernas verksamhet och funktion som återkommer i samhällsdebatten.

I rapportens andra del granskas några av dessa myter.

En bankskatt är redan införd

I sammanhanget att beskatta banker hårdare är det viktigt att notera att banker och andra finansiella företag från och med den 1 januari 2017 inte längre kan dra av ränteutgifter på efterställda skulder som får ingå i kapitalbasen och att detta innebär en skattehöjning på cirka 1,7 miljarder kronor. Därmed har bankerna redan belastats med en skattehöjning som ungefärligen motsvarar den skattefördel som kan antas föreligga till följd av momsundantaget.

Införandet av en extra löneskatt får allvarliga konsekvenser

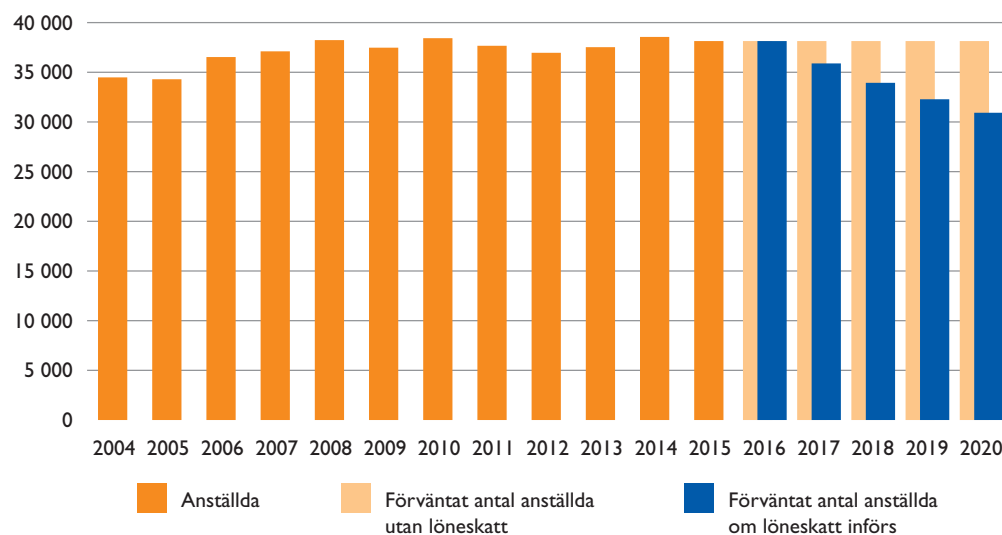
Att införa en extra skatt på jobben i bank-, finans- och försäkringsbranscherna kommer att få allvarliga konsekvenser för bank- och finanssektorns framtida utveckling i Sverige. I förlängningen drabbar detta även samhällsekonomin negativt – inte minst genom försämrade förutsättningar för effektiva och pålitliga system för sparande, finansiering, betalningsförmedling och riskhantering.

En extra löneskatt skulle få flera negativa konsekvenser:

- Jobben blir färre i Sverige som ett direkt resultat av högre anställningskostnader.
- Högre anställningskostnaderna leder till att fler tjänster flyttar utomlands till länder med lägre lönekostnader – i första hand till länder där de svenska bankerna redan har verksamhet, såsom de baltiska länderna.
- Dyrare banktjänster för företag och hushåll. Det kommer att kosta mer att låna pengar, vilket slår särskilt hårt mot småföretag som vill växa.
- Risk för sämre service och nedlagda bankkontor, särskilt i mindre orter på landsbygden, när bankkontor stänger eller blir tvungna att skära ned på personal.
- Bankernas och företagens administrativa börda ökar väsentligt.

Enligt beräkningar som gjorts av ekonomer på analysföretaget Copenhagen Economics kommer en extra löneskatt på 15 procent av lönesumman att leda till att närmare 7 200 jobb försvinner från bankerna i Sverige (diagram 1).

DIAGRAM 1. Anställda i svenska banker, antal

Källor: Copenhagen Economics och Svenska Bankföreningen.

Motsvarande beräkningar för hela finanssektorn, som sysselsätter 85 000 personer i Sverige, visar att införandet av en sådan straffskatt riskerar att leda till att uppemot 16 000 jobb kan försvinna i hela finanssektorn, inklusive de 7 200 i bankerna (diagram 2).

I. Jobben blir färre

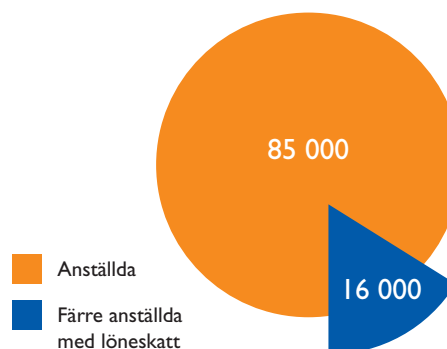
De svenska bankerna har, genom en rad åtgärder som vidtagits av regeringen, EU och Baselkommittén, de senaste åren på både skatteområdet och inom det regulatoriska området, fått ökade kostnader för verksamheten. Det handlar bland annat om höga kapitaltäckningskrav som påverkar bankens intjäningsförmåga, hög resolutionsavgift och slopad avdragsrätt för ränta på efterställda skuldförbindelser som i praktiken innebär en skattehöjning. Tillsammans leder dessa pålagor till en hög kostnadsbörda som får genomslag på de svenska bankernas konkurrenskraft på internationella marknader.

Företag strävar efter att öka sin konkurrenskraft och lönsamhet, bland annat genom att minska sina kostnader. De svenska bankerna är inget undantag. Genom centralisering, automatisering och digitalisering rationaliseras och förändras den svenska banksektorn nu snabbt.

Skulle utredningens förslag med kraftigt höjd löneskatt för bankerna genomföras skulle det leda till ökade arbetskraftskostnader för bankkontoren (tabell 1). Bankerna skulle som en direkt följd av detta välja att investera ytterligare i it- och andra tekniklösningar, i syfte att hålla tillbaka arbetskraftskostnaderna.²

För varje 1 000 bankjobb som försvinner i Sverige förloras 150 miljoner kronor i arbetsgivaravgifter och 200 miljoner kronor i skatt. Färre jobb medför således att basen för statlig och kommunal inkomstskatt samt sedvanliga arbetsgivaravgifter blir mindre.

DIAGRAM 2. Anställda i finanssektorn, antal

Källor: Copenhagen Economics och Svenska Bankföreningen.

”Skatten hotar jobben i banksektorn och drabbar både kunder och personal. Att överhuvudtaget lägga allt mer på arbetsgivaravgifterna får direkta följder. Det syns direkt på raden personalkostnader.”

Ulrika Boëthius,
förbundsordförande,
Finansförbundet

TABELL 1. Total lönekostnad för en bankanställd, kronor

LÖN/ MÅNAD	LÖN/ ÅR	LÖNEKOSTNAD INKL. SOCIAL AVGIFT 31,42 PROCENT	LÖNEKOSTNAD INKL. SOCIAL AVGIFT 31,42 PROCENT + SKATT 15 PROCENT	SKILLNAD
30 000	360 000	473 112	527 112	+ 54 000
35 000	420 000	551 964	614 964	+ 63 000
40 000	480 000	630 816	702 816	+ 72 000

Källa: Svenska Bankföreningen.

2. Fler jobb flyttar utomlands

Bankbranschen är internationell och de svenska bankerna bedriver verksamhet i många länder. Några av de större bankerna som är verksamma i Sverige har till exempel en betydande verksamhet i de baltiska länderna. I bankernas strävan att se över kostnaderna, vilket alla företag är tvungna att göra löpande, prövas i vilka länder olika funktioner ska lokaliseras. Vid sådana överväganden är lönekostnaden viktig. En extra löneskatt skulle öka trycket på utlokalisering till andra länder. Om Sverige inför nationella särskatter kommer det att leda till att vissa typer av tjänster flyttar utomlands – i första hand till de baltiska länderna – eftersom många tjänster lika gärna kan utföras från ett annat land. Det handlar i första hand om administrativa tjänster och andra typer av tjänster som inte kräver kundkontakt.

”Det görs en kalkyl på varje tjänst. Många tjänster flyttar inte, till exempel på grund av språk eller att vi är mer effektiva i Sverige, men en extra skatt på lönekostnaden skulle självklart öka trycket på utlokalisering till lågkostnadsländer.”

Johan Åhman,
Group head of Transfer
Pricing, Swedbank

3. Sämre service för kunderna

En extra löneskatt kommer att påverka hushåll och företag genom dyrare banktjänster och på sikt leda till högre räntor. Skatten skulle också innebära sämre service i form av färre anställda och risk för färre bankkontor. Mest kännbart skulle detta bli för hushåll och företag på landsbygden och i glesbygd.

Löneskatten kommer att påverka priset på de finansiella tjänster som bankerna säljer till sina kunder. Hur mycket priset ökar för de olika kunderna beror på hur arbetsintensiv tjänsten är som säljs till respektive kund, det vill säga hushållen och företagen. Hushållen och de små- och medelstora företagen kommer att drabbas av störst prisökningar, medan storföretagen inte kommer att få lika kraftiga prisökningar.³

Priset på räntan, som hushållen och företagen betalar påverkas av fler faktorer än bankernas kostnader. Samtidigt ska räntan ändå delvis återspegla bankens kostnader.⁴ Och ökar bankens kostnader, leder det till höjd ränta för hushåll och företag.

Antalet bankkontor har minskat i takt med samhällsutvecklingen. Kunderna efterfrågar andra tjänster och digitaliseringen och den minskade kontantanvändningen har förändrat kundernas behov. Möjligheterna att använda olika banktjänster på tider som passar kunderna har förbättrats. Transaktioner har flyttat till bankernas nätsidor och mer görs av kunderna själva. Denna utveckling pågår redan i dag. Med den nya löneskatten riskerar denna utveckling att accelerera.

Ett bankkontor med tio anställda behöver minska bemanningen med en person för att kompensera för den kostnadsökning som skatten innebär. Färre bankanställda kommer särskilt att beröra företagare och låntagare i mindre orter och på landsbygden. De riskerar att mista de banktjänstemän som bäst känner den lokala marknaden.

”Det finns områden redan i dag där det är väldigt långt till ett bankkontor. Men det skulle riskera att bli ännu fler sådana områden med förslaget om en icke konkurrensneutral extra löneskatt. När personalintensiva banker missgynnas, och när banktjänstemannen som har bäst lokalkännedom och vet vad som händer i det lilla lokala samhället försvinner, så drabbar det kunden.”

Ewa Andersen,
vd, Sparbankernas
Riksförbund

Den extra löneskatten kommer att drabba de banker som har valt att ha många små bankkontor och relativt sett fler anställda extra hårt. Det gäller till exempel de små lokala sparbankerna.

FIGUR 1. Ett bankkontor med tio anställda behöver minska bemanningen med en person för att kompensera för den kostnadsökning som skatten innebär

4. Den administrativa bördan ökar

För banker och andra företag kommer det att bli komplicerat att hantera administrationen kring en extra löneskatt. Det kommer att krävas att varje persons arbetsuppgifter analyseras för att kunna hänföras till verksamhet som ska beskattas med löneskatt. Då många anställda utför både arbetsuppgifter som ska beskattas och sådana som inte ska det, tvingas företagen utveckla nya administrativa system för att kunna hantera effekterna av den nya skatten. Detta innebär att resurser som annars hade kunnat användas till att förbättra service och tjänster till kunderna tas i anspråk.

Skatteverkets rättsliga expert i utredningen konstaterar att eftersom skatten ska tas ut från första kronan så kommer statens skatteintäkter från många av de skattskyldiga inte stå i rimlig proportion till de administrativa kostnaderna för företagen och Skatteverket.

Förutom det administrativa merarbetet skapas dessutom en betydande oförutsägbarhet kring storleken på skatteuttaget. Exempelvis ska beskattningsunderlaget bestämmas genom att lönekostnaderna i verksamheten fördelas utifrån ”skälig grund”. En fördelning utifrån skälig grund är mycket komplicerad, administrativt betungande och tidskrävande både för de skattskyldiga och för Skatteverket. En fördelning efter skälig grund är också svårkontrollerbar och leder till minskad förutsebarhet, enligt Skatteverket.

”Den extra löneskatten ökar det redan existerande krånglet att administrera skatt i bankerna på grund av deras moms situation. Med den nya löneskatten kommer samma problem att uppstå som med moms och det blir dubbel börda för bankerna. Hur rimmar detta med regeringens och EU:s ambitioner att minska regelkrånglet för näringslivet?”

Ulrika Hansson,
skatteexpert,
Svenska Bankföreningen

En skatt på stora delar av näringslivet

Den extra löneskatten kommer att drabba alla företag som arbetar med finansiella tjänster.

Det är lätt att tro att en extra löneskatt enbart skulle drabba bankernas verksamhet. Men det stämmer inte. Skatten är utformad så att den kommer att träffa alla företag som arbetar med finansiella tjänster. Det är alltså inte en viss typ av företag som drabbas, utan det som är avgörande är vilken typ av tjänster som företaget producerar. Ett införande av en extra löneskatt skulle därför även träffa försäkringsföretag, fondbolag och alla industriföretag med egna enheter eller en

egen internbank för finansiella tjänster – såsom exempelvis Skandia, Trygg-Hansa, SKF och Volvo.

Sättet att beräkna omsättningen av finansiella tjänster, och det faktum att förslaget inte innehåller något grundavdrag eller fribelopp, leder till att närmare 320 000 företag kommer att omfattas av kravet att beräkna sitt beskattningsunderlag och att betala finansskatt. Skatteverket kan sammantaget inte ställa sig bakom utredningens lagförslag.⁵

En bransch som är särskilt sårbar för konsekvenserna av en eventuell straffskatt är fintech.⁶ Denna bransch har stor potential att växa och skapa fler jobb i Sverige. Regeringen har också uttalat sig positivt om fintech som en framtidsbransch.⁷ I ljuset av det vore det märkligt att samtidigt införa en extra löneskatt som drabbar alla företag som säljer finansiella tjänster. Blir det dyrare att anställa finns det en uppenbar risk att fintechbolagen väljer att lägga sin verksamhet utomlands och det bidrar till att Stockholmsregionen kan förlora kampen om att bli Nordeuropas ledande finanscentrum. Det är en utveckling Sverige inte har råd med.

”En särskild skatt på den finansiella sektorn kan få negativa konsekvenser för teknikföretag som är verksamma där. Inte minst för snabbväxande företag med ett stort rekryteringsbehov.”

Ulf Trogen,
skattespecialist,
Klarna

Skatten strider sannolikt mot statsstödsreglerna

Förutom de negativa konsekvenserna för jobb och företagande om en extra löneskatt införs så strider skatten sannolikt mot EU:s så kallade statsstödsregler.

Statsstöd kan vara direkta bidrag, men också statliga åtgärder som innebär en kostnadsfördel för företag, som exempelvis lägre skatter och sociala avgifter.

Finansiella tjänster är, tillsammans med bland annat tjänster inom utbildning, fastighetsområdet samt hälso- och sjukvården, momsbefriade enligt EU:s mervärdesskattedirektiv.

Den föreslagna skatten kommer endast att tillämpas på vissa företag, vilket gynnar andra företag som befinner sig i en jämförbar situation, men som inte drabbas av skatten – alltså övriga momsbefriade branscher.

Jérôme Monsenego, docent i finansrätt vid Uppsala universitet, har på Bankföreningens uppdrag granskat utredningens förslag och dess förenlighet med statsstödsreglerna. Hans slutsats är att skatten sannolikt strider mot EU-rätten och statsstödsreglerna.⁸

Om regeringen överväger att införa en skatt som riskerar att strida mot EU-rätten så måste EU-kommissionen först underrättas – notifieras – om planerna. Det ska göras i god tid och medlemsstater får inte genomföra åtgärden förrän kommissionen ger ett slutligt besked.

”Vi har upplevt att regeringen varit positiv till de initiativ vi tagit för att stärka Stockholm som det ledande finansiella centret i Norden och också flytta fram positionerna i Europa. En finansskatt rimmar illa med den ambitionen. Finanssektorn är framför allt viktig som ett slags infrastruktur för den reala ekonomin, dvs jobb och tillväxt i hela landet.”

Maria Rankka,
vd, Stockholms
Handelskammare

DEL 2 Den extra löneskatten och myterna om banksektorn

I samhällsdebatten finns många fördomar och rena myter om bankverksamhet, vilket bidrar till att skadliga och felaktiga slutsatser dras om bankerna och deras förutsättningar att verka på marknaden.

Nedan granskar vi de vanligaste myterna om bankerna.

Myt I: ”Bankerna gynnas av momsfriheten”

Momsbefrielsen gynnar den som inte får göra avdrag för moms på sina inköp, det vill säga vanliga hushållskunder. En företagskund, som normalt har avdragsrätt för moms på sina inköp, missgynnas eftersom företaget får betala en dold momskostnad till följd av att bankerna inte får dra av moms på de varor och tjänster som banken själv köper in, som till exempel kontorsmateriel och it-tjänster. Momsbefrielsen leder således till en ”underbeskattning” av vanliga hushåll och en ”överbeskattning” av företag. Huruvida en banks kunder i genomsnitt är ”över- eller underbeskattade” beror bland annat på hur stor del av de finansiella tjänsterna som köps av företag respektive privatpersoner. Den totala effekten för de företag som producerar finansiella tjänster är svår att avgöra. Enligt beräkningar från analysföretaget Copenhagen Economics uppskattas bankernas skattefördel av momsfriheten till cirka 1,9 miljarder kronor, mätt som nettovinst efter bolagsskatt. Hushållens skattefördel beräknas däremot uppgå till 21–23 miljarder kronor. Företagskunderna överbeskattas i dagens system och deras skattenackdel beräknas till 4–5 miljarder kronor.⁹

Fakta:

Det är i huvudsak den som konsumerar tjänsten, det vill säga hushållen, som gynnas av momsfriheten.

Slutsats:

Banker och andra finansiella företag gynnas endast i liten utsträckning av momsfriheten. Det är i huvudsak hushållen som gynnas av momsfriheten eftersom de inte betalar moms på till exempel den ränta som betalas för ett lån.

Myt 2: ”Bankerna har en implicit garanti som innebär att skattebetalarna får betala om en bank får problem”

Under finanskrisens början 2008 drabbades banker världen över av en förtroendekris, vilket innebar att långivningen mellan bankerna upphörde. Även svenska banker drabbades av likviditetsbrist. Det spelade ingen roll att svenska banker hade ”bra” lån (det vill säga kreditvärdiga tillgångar) och att låntagarna hade god förmåga att betala tillbaka dessa lån. Staten införde flera olika åtgärder. Den mest omfattande var det så kallade garantiprogrammet, vilket innebar att banker kunde köpa en statlig garanti för sin upplåning.

Åtgärderna fick till en början kritik för att gynna bankerna på skattebetalarnas bekostnad, vilket inte stämmer. 2011 beräknade tidningen Veckans Affärer att vinsten för staten för avgifter och andra intäkter från krisen landade på drygt 20 miljarder kronor.¹⁰ Ekonomerna Barr och Pierrou visar i tidskriften Ekonomisk Debatt att svenska staten totalt sett gick med 12,4 miljarder kronor i överskott på bankstödsåtgärderna under finanskrisen 2008 och 2009.¹¹ Enbart garantiprogrammet bidrog med ett överskott till staten på 6 miljarder kronor.¹²

I dag är alla dessa garantier avvecklade. Samtidigt har Sverige under de senaste åren byggt upp buffertar och fonder betydligt snabbare och mer omfattande än resten av EU.

De svenska bankerna har byggt upp större likviditetsbuffertar och förstärkt sin kapitaltäckning med betydande belopp, vilket gör bankerna mindre sårbara. Sammantaget har svenska banker nu kapitaltäckningsnivåer en bra bit över resten av EU. De svenska kärnprimärkapitalkraven ligger på 17 procent av riskvägda tillgångar, medan de övriga EU-länderna ligger på 10–12 procent.

En stabilitetsfond till ett värde av cirka 50 miljarder kronor har upprättats. När stabilitetsfonden startades 2008 tillförde staten 15 miljarder kronor genom ett särskilt anslag. Därefter har banker och andra kreditinstitut finansierat fonden genom en årlig stabilitetsavgift.

Sedan den 1 februari 2016 omfattas alla banker inom EU av ett harmoniserat regelverk för krishantering. Enligt de nya reglerna ska skattebetalarna inte behöva skjuta till medel om en bank hamnar i kris. I stället ska bankens ägare och långivare bära eventuella förluster i företaget. Genom det nya regelverket har Sverige fått en i stora delar ny ordning för att hantera banker i kris.¹³ Med start 2016 ska även en ny resolutionsreserv – som ersätter stabilitetsfonden – byggas upp och vars medel ska kunna användas för att täcka kostnader för krisande banker. Resolutionsreserven ska i ett första steg byggas upp till minst 45 miljarder kronor och finansieras med en årlig avgift från bankerna på i storleksordningen 7 miljarder kronor.¹⁴

Till detta kommer även insättningsgarantifonden, som ersätter sparmedel upp till 950 000 kronor per person och institut i den händelse att ett institut inte kan betala ut insatta medel till sina kunder. Insättningsgarantin finansieras genom avgifter från de anslutna instituten och placeras i en fond. Insättningsgarantifondens värde uppgick till 35,2 miljarder kronor per den 31 december 2015.¹⁵ Bankernas årliga avgift är cirka 1,5 miljarder kronor. Även här skiljer Sverige ut sig jämfört med andra EU-länder. De svenska bankerna betalar högre avgifter än vad bankerna gör i övriga EU. Dessutom kommer de svenska bankerna att betala avgiften för all framtid, till skillnad från andra EU-länder där avgiften normalt upphör när fonden nått en viss nivå.

Slutsats:

Hantering av den senaste finanskrisen kostade inte skattebetalarna några pengar. Staten gjorde istället ett betydande överskott. Med dagens regler och med det svenska införlivandet av det så kallade krishanteringsdirektivet är det ägarna och de institutionella investerarna som står för riskerna om en bank hamnar i kris, inte staten och skattebetalarna.

Fakta:

Dagens krishanteringssystem och däribland insättningsgarantin finansieras av bankerna själva. Skattebetalarna ska således inte behöva träda in för att rädda banker i kris.

Myt 3: "Bankerna gör övervinster"

De svenska storbankerna Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank gjorde under 2015 en sammanlagd vinst efter skatt på totalt 83 miljarder kronor. Det kan tyckas vara mycket, men då har man inte ställt det i förhållande till bankernas egna kapital – det kapital som aktieägarna "lånar ut" till banken för att banken ska kunna driva sin verksamhet.

De svenska storbankernas egna kapital var 680 miljarder kronor 2015. Sätts vinsten på 83 miljarder kronor i relation till detta hade de fyra storbankerna en avkastning på eget kapital på 12,3 procent 2015. Om man jämför bankernas avkastning med övriga 39 stora företag på Stockholmsbörsen kan man konstatera att för övriga storbolag var avkastningen på eget kapital 14,8 procent. De svenska storbankernas genomsnittliga lönsamhet är således lägre än genomsnittet för övriga stora börsföretag.

En genomgång av de 39 företagen visar att den lössammaste banken, Swedbank, kommer först på plats 23 av 39.

Vidare bör det noteras att bankerna i genomsnitt delar ut mindre andel av sin vinst än de övriga storbolagen. Bankerna delar ut 67 procent av vinsten medan övriga stora företag delar ut 73 procent.

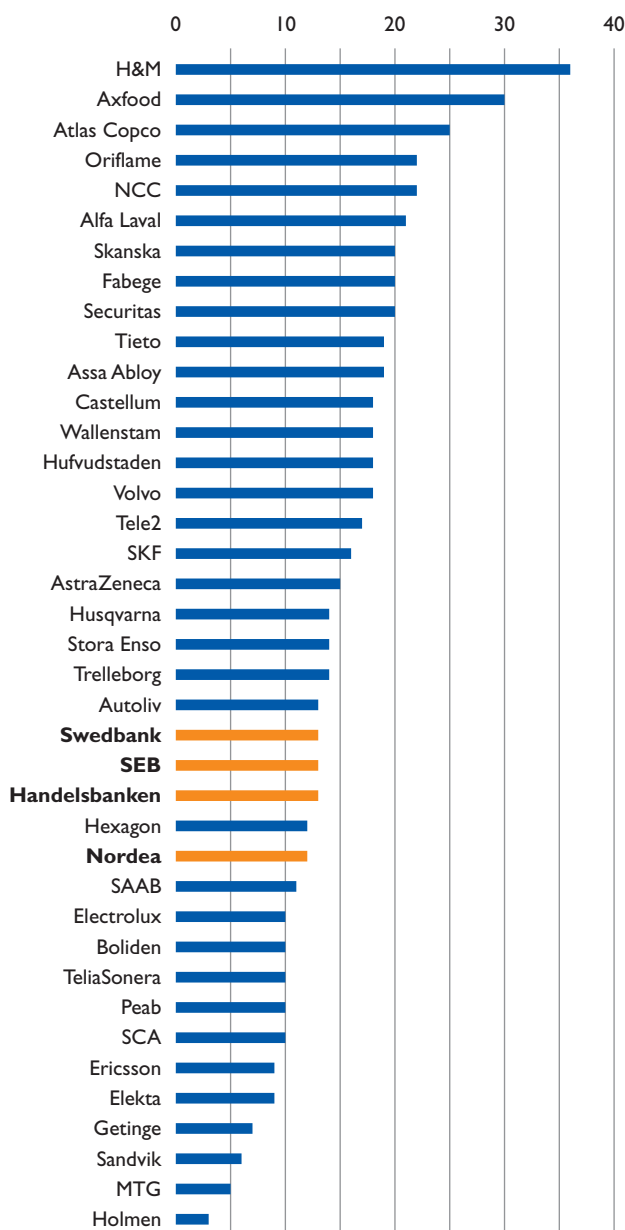
De svenska storbankerna ägs i stor uträkning av svenska institutioner, som exempelvis Alecta, AMF Försäkring & Fonder och andra försäkringsbolag och pensionsbolag. Ägarna förväntar sig en konkurrenskraftig och uthållig avkastning på sitt kapital. Om bankerna går med vinst får pensionsbolagen avkastning på sitt kapital. Ju högre bankernas vinster är, desto mer avkastning får pensionsbolagen vilket gynnar de svenska pensionsspararna.

Slutsats:

En genomgång av lönsamheten bland de 39 största företagen på Stockholmsbörsen visar att bankerna har en lägre lönsamhet än genomsnittet.

Fakta:
Bankerna utmärker sig inte i förhållande till andra stora företag, vare sig när det gäller lönsamhet eller utdelning.

DIAGRAM 3. Räntabilitet på eget kapital, procent

Källa: Svenska Bankföreningen.

Myt 4: ”Det är dålig konkurrens mellan bankerna”

Om banksektorn skulle kännetecknas av dålig konkurrens skulle det avspeglas i lönsamheten. Lönsamheten är, som vi redogjorde för ovan, lägre än genomsnittet för övriga svenska storföretag på Stockholmsbörsen.

Konkurrensverket gjorde en genomlysning av den finansiella tjänstemarknaden 2013. I rapporten pekar Konkurrensverket på att storbankernas marknadsandel trendmässigt har minskat på en växande marknad – fler aktörer kommer in på marknaden. Men Konkurrensverkets rapport visade även att bolänemarginalen – skillnaden mellan den ränta bankerna lånar till och räntan bankerna lånar ut till – har ökat. En del hävdar att detta skulle kunna tala för att konkurrensen mellan bankerna har minskat. Detta är dock inte sant. Som Konkurrensverket skriver i sin rapport hänger svenska bankers ökade marginaler till stor del ihop med ökade kostnader för bankerna till följd av en allt större oro på de finansiella marknaderna tillsammans med ökade kapital- och likviditetskrav.¹⁶

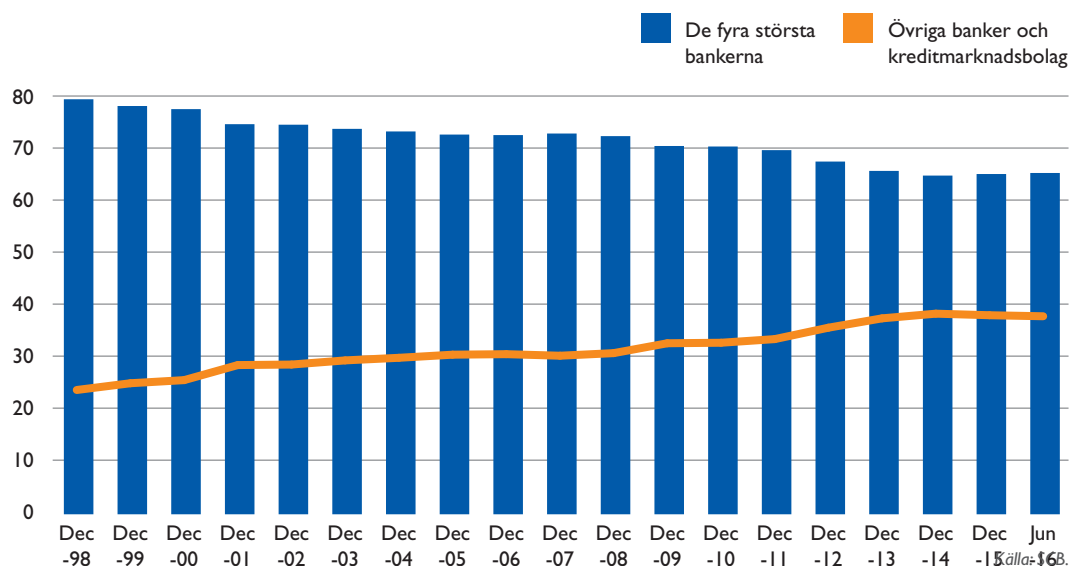
Ytterligare steg att öka konkurrensen mellan bankerna togs när Finansinspektionen i juni 2015 införde krav på boläneinstitut och övriga företag som erbjuder bostadslån att publicera sina snitträntor på bolån. Syftet med kravet var att öka transparensen på bolänemarknaden.¹⁷

Sedan drygt tio år tillbaka har inte bankerna ensamrätt på att ta emot inlåning från allmänheten. Kreditmarknadsbolag och inlåningsföretag får också ta emot inlåning. Konkurrensverket konstaterar i en rapport från våren 2016 att kundtillströmningen till några av de mindre aktörerna har ökat de senaste åren, även om dessa fortfarande representerar en relativt liten del av den totala inlåningen.¹⁸ Den ökade andelen av den totala inlåningen från hushåll för dessa mindre aktörer bör innebära att de inte är oväsentliga konkurrenter till de större bankerna vad gäller ny inlåning. I diagrammet nedan ser man hur olika kategorier av banker har ökat sin andel av inlåningen från hushåll på bekostnad av de fyra stora bankerna.

Fakta:

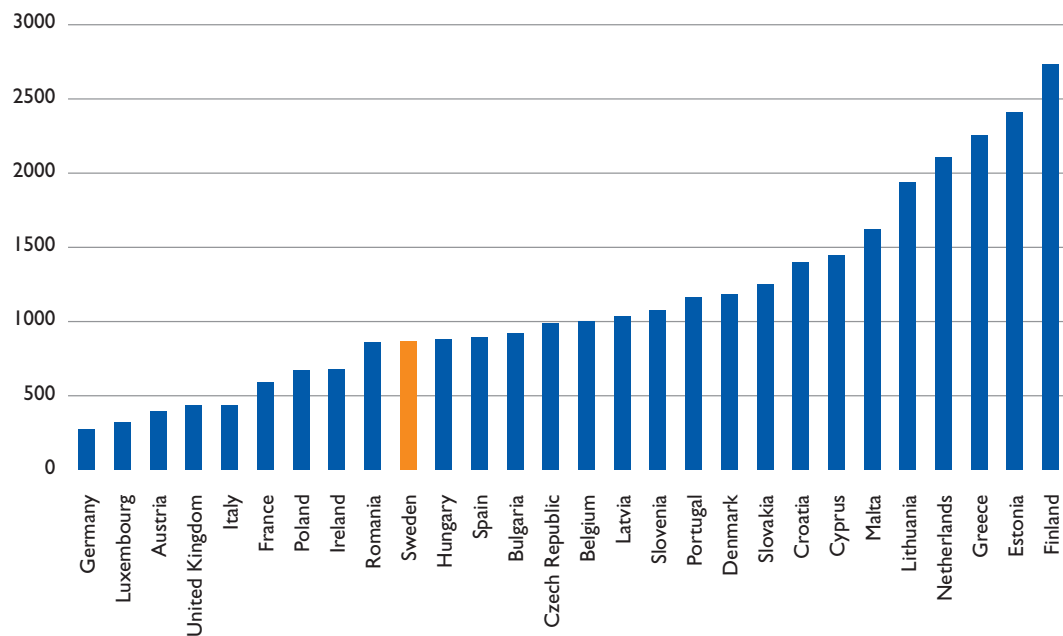
Banksektorn kännetecknas inte av dålig konkurrens. Konkurrensen har ökat de senaste åren.

DIAGRAM 4. In- och upplåning från svenska hushåll, procent

Dessutom är konkurrensen mellan olika banker och andra kreditinstitut skarpare på den svenska marknaden jämfört med många andra EU-länder, vilket illustreras av diagram 5.

DIAGRAM 5. Konkurrens enligt Herfindahl-index.
Ju lägre indexnivå desto högre konkurrens

Source: EU structural financial indicators 2015, European Central Bank (ECB).
<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2016/html/pr160701.en.html>

Slutsats:

Fler aktörer som slåss om kunderna på bolånemarknaden och Finansinspektionens krav att bankerna öppet ska redovisa sina snitträntor på bolån har ökat konkurrensen inom banksektorn. Även vad gäller inlåning har konkurrensen ökat. Att lönsamheten är lägre än genomsnittet för övriga svenska storföretag på Stockholmsbörsen talar dessutom för att konkurrensen är god mellan bankerna.

Källförteckning

- ¹ Kommittédirektiv 2015:51. Skatt på finanssektorn.
- ² Copenhagen Economics. Wage tax on a rapidly changing Swedish financial sector. 2016.
- ³ Copenhagen Economics. Wage tax on a rapidly changing Swedish financial sector. 2016.
- ⁴ Copenhagen Economics. Effect of VAT-exemption for financial services in Sweden: Impact on Swedish banks and their customers compared to a full VAT system. 2016.
- ⁵ SOU 2016:76. Skatt på finansiell verksamhet, s. 430.
- ⁶ Fintech är samlingsnamnet för modern teknologi som används inom den finansiella sektorn.
- ⁷ Di Digital. Debatt: "Fintech en allt viktigare exportvara". 2016-01-19.
- ⁸ Jérôme Monsenego. Rättsutlåtande. 2016-11-29.
- ⁹ Copenhagen Economics. Effect of VAT-exemption for financial services in Sweden: Impact on Swedish banks and their customers compared to a full VAT system. 2016.
- ¹⁰ Veckans affärer. Bankjättarna vinnare på finanskrisen. 2011-06-09.
- ¹¹ Barr, Daniel, Pierrou, Hannah. Vad blev notan för statens bankstöd under finanskrisen 2008-09? Ekonomisk debatt. Årgång 43:8. Sida 32–45.
- ¹² Riksgälden. Sista lånet i garantiprogrammet för banker återbetalt. 2015-05-13.
- ¹³ Riksgälden. Bankkrishantering. 2016-04-26.
- ¹⁴ Svenska Bankföreningen. Krishantering av banker. 2016-01-04.
- ¹⁵ Riksgälden. Insättningsgarantin. 2016-07-01.
- ¹⁶ Konkurrensverket. Rapport 2013:4 Konkurrensen på den finansiella tjänstemarknaden. 2013.
- ¹⁷ Finansinspektionen. Pressmeddelande: Snittränta från 1 juni 2015. 2015-02-17.
- ¹⁸ Konkurrensverket. Rapport 2016:2 Storbankskoncernernas olika verksamheter – en översiktlig beskrivning av olika delmarknader. 2016.

Tryckta källor

Barr, Daniel, Pierrou, Hannah. Vad blev notan för statens bankstöd under finanskrisen 2008–09? Ekonomisk debatt. Årgång 43:8. Sid 32–45.

Copenhagen Economics. Effect of VAT-exemption for financial services in Sweden: Impact on Swedish banks and their customers compared to a full VAT system. 2016.

Copenhagen Economics. Wage tax on a rapidly changing Swedish financial sector. 2016.

Kommittédirektiv 2015:51. Skatt på finanssektorn.

Konkurrensverket. Rapport 2013:4 Konkurrensen på den finansiella tjänstemarknaden. 2013.

Konkurrensverket. Rapport 2016:2 Storbankskoncernernas olika verksamheter – en översiktlig beskrivning av olika delmarknader. 2016.

Nordea. Årsredovisning 2015.

SEB. Årsredovisning 2015.

Svenska Bankföreningen. Särskild beskattning av den finansiella sektorn – mål och mening. 2016.

Internet-källor

Di Digital. Debatt: "Fintech en allt viktigare exportvara". 2016-01-19. <http://digital.di.se/artikel/debatt-fintech-en-allt-viktigare-exportvara> (Hämtad 2016-08-24)

Finansinspektionen. Pressmeddelande: Snittränta från 1 juni 2015. 2015-02-17. <http://fi.se/Press/Pressmeddelanden/Listan/Snittranta-fran-1-juni-2015/> (Hämtad 2016-08-24)

Riksgälden. Bankkrishantering. 2016-04-26. <https://www.riksdagen.se/sv/omriksdagen/Finansiell-stabilitet/Bankkrishantering-resolution/> (Hämtad 2016-08-24)

Riksgälden. Insättningsgarantin. 2016-07-01. https://www.riksdagen.se/sv/Insattningsgarantin/Om_Insattningsgarantin/ (Hämtad 2016-08-24)

Riksgälden. Resolutionsreserven. 2016-05-03. <https://www.riksdagen.se/sv/omriksdagen/Finansiell-stabilitet/Bankkrishantering-resolution/Resolutionsreserven/> (Hämtad 2016-08-08)

Riksgälden. Sista lånet i garantiprogrammet för banker återbetalt. 2015-05-13. <https://www.riksdagen.se/sv/omriksdagen/Pressrum/Nyheter-och-pressmeddelanden/pressmeddelanden/2015/Sista-lanet-i-garantiprogrammet-for-banker-aterbetalt/> (Hämtad 2016-08-24)

Svenska Bankföreningen. Krishantering av banker. 2016-01-04. http://www.swedishbankers.se/Sidor/1_Viktiga%20fr%C3%A5gor/2_Krishantering%20av%20banker/default.aspx (Hämtad 2016-08-24)

Veckans affärer. Bankjättarna vinnare på finanskrisen. 2011-06-09. <http://www.va.se/nyheter/2011/06/09/bankjattarna-vinnare-pa-finanskrisen/> (Hämtad 2016-08-24)

Svenska
Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

Telefon: 08-453 44 00
E-post: info@swedishbankers.se
www.swedishbankers.se